

JAVÍTÁSI-ÉRTÉKELÉSI ÚTMUTATÓ
Hevesy György Kárpát-medencei Kémiaverseny, 8. évfolyam, 2018. május 26.

---

1. feladat

1. Gipsz, CaSO_4 (vagy $\text{CaSO}_4 \cdot \frac{1}{2} \text{H}_2\text{O}$ vagy $\text{CaSO}_4 \cdot 2 \text{H}_2\text{O}$)
2. Pl. ammónium-nitrát, NH_4NO_3 vagy szalmiáksó (ammónium-klorid), NH_4Cl
vagy a szuperfoszfát hatóanyaga a kalcium-dihidrogén-foszfát, $\text{Ca}(\text{H}_2\text{PO}_4)_2$ stb.
(Bármilyen, műtrágyaként használt, vízdékony só elfogadható. Pl. a foszforit/csontliszt,
 $\text{Ca}_3(\text{PO}_4)_2$ nem, mert rosszul oldódik vízben.)
3. Kén, S_8
4. Ózon, O_3
5. Pl. szóda (nátrium-karbonát), Na_2CO_3 ($\text{Na}_2\text{CO}_3 \cdot 10 \text{H}_2\text{O}$); trisó (nátrium-foszfát), Na_3PO_4
6. Klór, Cl_2 (vagy Cl)
7. Pl. metán, CH_4 ; dinitrogén-monoxid, N_2O ; ózon, O_3 ; kén-dioxid, SO_2 stb.
8. Kalciumion, Ca^{2+} (vagy magnéziumion, Mg^{2+})
9. Nitrogén, N_2
10. Égetett mész (kalcium-oxid), CaO

$\frac{1}{2}$ pont a névért, $\frac{1}{2}$ pont a képletért

10 pont

2. feladat

1. 2   2. 2   3. 1   4. 2   5. X   6. 1   7. 1   8. X   9. 1   10. 2

11. 1   12. 1   13. 2   13+1. 2

14 × 1 pont =

14 pont

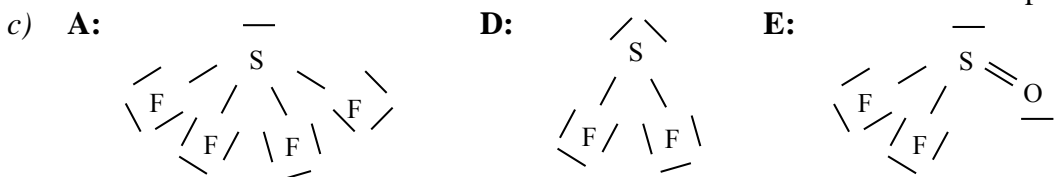
3. feladat

- a)   **A:** SF_4 **D:** SF_2
       B: SF_4O **E:** SF_2O
       C: SF_6 **F:** SF_2O_2

6 × 1 pont =   **6 pont**

- b) 1. reakció: $\text{SF}_4 + 2 \text{H}_2\text{O} = \text{SO}_2 + 4 \text{HF}$ (vagy: $\text{SF}_4 + 3 \text{H}_2\text{O} = \text{H}_2\text{SO}_3 + 4 \text{HF}$)
 2. reakció: $2 \text{SF}_4 + \text{O}_2 = 2 \text{SF}_4\text{O}$
 3. reakció: $\text{SF}_4 + \text{F}_2 = \text{SF}_6$
 4. reakció: $\text{SF}_4\text{O} + \text{S} = \text{SF}_2 + \text{SF}_2\text{O}$
 5. reakció: $2 \text{SF}_2\text{O} + \text{O}_2 = 2 \text{SF}_2\text{O}_2$
 6. reakció: $\text{SF}_2\text{O} + \text{H}_2\text{O} = 2 \text{HF} + \text{SO}_2$
 7. reakció: $\text{SF}_2\text{O}_2 + 2 \text{H}_2\text{O} = 2 \text{HF} + \text{H}_2\text{SO}_4$

7 × 1 pont =   **7 pont**

Ha a felírt vegyületekben a fluor egyszeres kötéssel kapcsolódik a kénatomhoz.   **1 pont**

Ha a felírt vegyületekben az oxigén kettős kötéssel kapcsolódik a kénatomhoz.   **1 pont**

A fluoratomok körül 3 nemkötő elektronpár   **1 pont**

Az **A** vegyület szerkezeti képletében:

- egy nemkötő elektronpár a kénatomon   **1 pont**

A **D** vegyület szerkezeti képletében:

- két nemkötő elektronpár a kénatomon   **1 pont**

Az **E** vegyület szerkezeti képletében:

- egy nemkötő elektronpár a kénatomon   **1 pont**

19 pont

4. feladat

- a) $2 \text{ CO} + \text{O}_2 = 2 \text{ CO}_2$
- b) $\text{CH}_4 + 2 \text{ O}_2 = \text{CO}_2 + 2 \text{ H}_2\text{O}$
- c) $2 \text{ C}_8\text{H}_{18} + 25 \text{ O}_2 = 16 \text{ CO}_2 + 18 \text{ H}_2\text{O}$ (vagy pl. $\text{C}_8\text{H}_{18}\text{O}_2 + 24 \text{ O}_2 = \dots$ vagy ehhez hasonló)
- d) $\text{NaOH} + \text{HCl} = \text{NaCl} + \text{H}_2\text{O}$
- e) $\text{Na}_2\text{CO}_3 + 2 \text{ HCl} = 2 \text{ NaCl} + \text{H}_2\text{O} + \text{CO}_2$
- f) $\text{NaHCO}_3 + \text{HCl} = \text{NaCl} + \text{H}_2\text{O} + \text{CO}_2$
- g) $3 \text{ Cu} + 8 \text{ HNO}_3 = 3 \text{ Cu}(\text{NO}_3)_2 + 2 \text{ NO} + 4 \text{ H}_2\text{O}$
- h) $2 \text{ Fe} + 3 \text{ Cl}_2 = 2 \text{ FeCl}_3$ (két elemből)
- i) $2 \text{ FeCl}_2 + \text{Cl}_2 = 2 \text{ FeCl}_3$ (vegyületből és elemből)
- j) $4 \text{ FeS} + 7 \text{ O}_2 = 2 \text{ Fe}_2\text{O}_3 + 4 \text{ SO}_2$
- k) $4 \text{ NH}_3 + 3 \text{ O}_2 = 2 \text{ N}_2 + 6 \text{ H}_2\text{O}$
- l) $\text{CaO} + \text{CO}_2 = \text{CaCO}_3$
- m) $\text{Ca}(\text{OH})_2 + \text{CO}_2 = \text{CaCO}_3 + \text{H}_2\text{O}$ (vagy: $\text{CaO} + \text{H}_2\text{CO}_3 = \dots$)
- n) $\text{Ca}(\text{OH})_2 + \text{H}_2\text{CO}_3 = \text{CaCO}_3 + 2 \text{ H}_2\text{O}$
- o) $\text{Ca}(\text{HCO}_3)_2 = \text{CaCO}_3 + \text{H}_2\text{O} + \text{CO}_2$ 15 × 1 pont = 15 pont
- A konyhai gázban megy végbe: *b*
- A cseppkőképződés lényege: *o*
- Benzinüzemű motorokban megy végbe: *c*
- Kilélegzett levegő egyik vegyületének kimutatása: *m*
- Gyomorsav megkötése: *f* 5 × 1 pont = 5 pont
- 20 pont**

5. feladat

- 500 cm³ 70%-os elegyben van: 500 cm³ · 0,7 = 350 cm³ abszolút alkohol. 1 pont
- Az ehhez szükséges **tisztaszesz**:
- 350 cm³ : 0,96 = 364,58 cm³. (364,6 cm³ vagy **365 cm³**) 1 pont
- 500 cm³ 70%-os elegy tömege: 500 cm³ · 0,890 g/cm³ = 445 g. 1 pont
- A tisztaszesz tömege: 364,58 cm³ · 0,812 g/cm³ = 296 g. 1 pont
- A szükséges víz: 445 g – 296 g = 149 g. 1 pont
- 149 cm³ desztillált vizet** kell elegyíteni a tisztaszesszel. 1 pont
- 6 pont**

6. feladat

- a) 100 cm³ 4,00 mol/dm³-es sósavban van:
 0,100 dm³ · 4,00 mol/dm³ = 0,400 mol HCl. 1 pont
 A reakcióegyenlet:
 $\text{BaCO}_3 + 2 \text{ HCl} = \text{BaCl}_2 + \text{H}_2\text{O} + \text{CO}_2$ 1 pont
 0,400 mol HCl-hez 0,200 mol BaCO₃ szükséges. 1 pont
 $m(\text{BaCO}_3) = 0,200 \text{ mol} \cdot 197,3 \text{ g/mol} = \mathbf{39,46 \text{ g}}$ (39,5 g) 1 pont
- b) 100 cm³ sósav tömege: 100 cm³ · 1,065 g/cm³ = 106,5 g. 1 pont
 A keletkező oldat tömegének kiszámítása (a tömegmegmaradás elve alapján):
 106,5 g sósav
 + 39,46 g (BaCO₃)
 – 8,8 g (0,200 mol kibuborékolt CO₂) 1 pont
 137,16 g 1 pont
 Az egyenlet szerint 0,200 mol bárium-klorid keletkezett. 1 pont
 Ennek tömege: 0,200 mol · 208,3 g/mol = 41,66 g BaCl₂ 1 pont
 A tömegszázalékos sótartalom:
 41,66 g / 137,16 g = 0,3037 → **30,4 tömegszázalék BaCl₂**. 1 pont

c) I. módszer

A 0 °C-on telített oldat: $30,7 \text{ g} / 130,7 \text{ g} = 0,2349 \rightarrow 23,49$ tömegszázalékos. 1 pont

A kristályvizes só bárium-klorid-tartalma (a moláris tömegek alapján):

$208,3 / (208,3 + 36) = 0,8526 \rightarrow 85,26$ tömegszázalék. 1 pont

Ha x g kristályvizes só válik ki, akkor abban $0,8526x$ g BaCl_2 van.

0 °C-ra lehűtés közben az oldatban marad: $(41,66 - 0,8526x)$ gramm BaCl_2 1 pont

0 °C-ra lehűtés közben az oldat tömege: $(137,16 - x)$ grammra csökken 1 pont

Ezek alapján felírható a 0 °C-on telített oldatra:

$$\frac{41,66 - 0,8526x}{137,16 - x} = 0,2349 \quad 1 \text{ pont}$$

Ebből: $x = 15,28$, vagyis **15,3 g $\text{BaCl}_2 \cdot 2 \text{H}_2\text{O}$** válik ki. 1 pont

II. módszer

A 0 °C-on telített oldat: $30,7 \text{ g} / 130,7 \text{ g} = 0,2349 \rightarrow 23,49$ tömegszázalékos. (1)

A kristályvizes só bárium-klorid-tartalma (a moláris tömegek alapján):

$208,3 / (208,3 + 36) = 0,8526 \rightarrow 85,26$ tömegszázalék. (1)

Ha x g kristályvizes só válik ki, akkor a keverési egyenletet alkalmazva:

$$137,16 \text{ g} \cdot 30,37\% = x \cdot 85,26\% + (137,16 - x) \cdot 23,49\% \quad (3)$$

Ebből: $x = 15,28$, vagyis **15,3 g $\text{BaCl}_2 \cdot 2 \text{H}_2\text{O}$** válik ki. (1)

III. módszer

Ha x g $\text{BaCl}_2 \cdot 2 \text{H}_2\text{O}$ válik ki, akkor a moláris tömege alapján abban:

$$\frac{208,3}{208,3 + 36} x = \frac{208,3}{244,3} x = 0,8526x \text{ gramm } \text{BaCl}_2 \text{ van,}$$

$$\frac{36}{208,3 + 36} x = \frac{36}{244,3} x = 0,1474x \text{ gramm kristályvíz van.} \quad /1/$$

A forró oldatban a 41,66 g són kívül: $137,16 \text{ g} - 41,66 \text{ g} = 95,5 \text{ g}$ víz van. /1/

0 °C-ra hűtve: $(41,66 - 0,8526x)$ g BaCl_2 és /1/

$(95,5 - 0,1474x)$ g víz marad az oldatban /1/

A 0 °C-os oldhatóság alapján: $\frac{41,66 - 0,8526x}{95,5 - 0,1474x} = \frac{30,7}{100}$ /1/

Ebből: $x = 15,29$, vagyis **15,3 g $\text{BaCl}_2 \cdot 2 \text{H}_2\text{O}$** válik ki. /1/ **16 pont**

7. feladat

a) A hevítési maradék (B) elbontása során keletkezett klórgáz:

$$n_1 = 1,8 \text{ dm}^3 / 24 \text{ dm}^3 / \text{mol} = 0,075 \text{ mol } \text{Cl}_2. \quad 1 \text{ pont}$$

Ez 0,150 mol kloridionból keletkezett. 1 pont

Ha a fém vegyértéke egy, akkor a 30,66 g fém is 0,150 mol:

$$M = 30,66 \text{ g} : 0,150 \text{ mol} = 204,4 \text{ g/mol.} \quad 2 \text{ pont}$$

Ez a **tallium** (Tl). 1 pont

Más lehetőség kizárása: ha ennél több vegyértékű, akkor a fém anyagmennyisége 0,075 mol,

0,005 mol stb. Ebből a moláris tömeg 408 g/mol, 612 g/mol, ami irreálisan nagy. 1 pont

b) $7,73 \text{ dm}^3$ klórgáz: $n_2 = 7,73 \text{ dm}^3 / 24 \text{ dm}^3 / \text{mol} = 0,322 \text{ mol}$ 1 pont

0,322 mol klór tömege: $0,322 \cdot 71 \text{ g/mol} = 22,9 \text{ g}$ 1 pont

A 100 g fém-kloridból keletkezett **B** tömege: $100 \text{ g} - 22,9 \text{ g} = 77,1 \text{ g}$ 1 pont

Ennek anyagmennyisége: $77,1 \text{ g} / (204,4 + 35,5) \text{ g/mol} = 0,321 \text{ mol}$. 1 pont

100 g vegyület bontása során 0,321 mol TlCl és 0,322 mol Cl_2 keletkezett, vagyis

1 : 1 arányban, így az eredeti vegyület képlete: **TlCl_3** . 1 pont

A talliumion tehát +1 és +3 töltésű a két vegyületben. 1 pont

c) A b)-ben kiszámítottak szerint 0,321 mol TlCl keletkezett, vagyis 0,321 mol TlCl_3 volt, ebben 0,321 mol Tl volt eredetileg. 1 pont

Az a) részben kiszámítottak szerint 0,150 mol Tl-ot választottak le. 1 pont

$0,150 \text{ mol} / 0,321 = 0,467 \rightarrow 46,7\%$ -át bontottuk el. 1 pont

(0,322 mol-lal számolva 46,6% adódik.) **15 pont**